

BUDA-PESTA

4 Decemvre st. v.
16 Decemvre st. n.

Va esi duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 49.

ANULU XIII.
1877.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

PE UNU ALBUM.

I.

Când nóptea lun'a 'n nouri fantastica luceste,
Plutind cá o gondola pe valuri de misteru,
Tu dormi, si ea gelósa prin geamuri te privesce,
Cu zimbetulu pe buze visându, rapita 'n ceru.

Ér eu atunci de-oparte nimitu, perdutu în gânduri,
Cu ochii udi de lacrimi la luna tristu privescu,
Si-ascultu o voce dulce sioptindu us'oru prin vên-
turi,
Si-unu chipu frumosu de ângeru în sinulu ei ce-
rescu.

De ce când tóta lumea sub valuri de tacere
Stà muta si departe de vecinic'a durere,
Când ori ce omu se simte mai pacnicu, mai voiosu,

Eu singuru trézu de dorulu si sfânt'a ta iubire,
Stau tristu si 'n raz'a lunei c'o jalnica zimbire,
De ce privescu unu ângeru si-ascultu unu glasu du-
iosu? . . .

II.

Am vediutu prin visuri zine,
Angeri, chipuri de femei,
Si prin zilele divine
Multe jalnice idei;
Am vediutu aceste tóte,
Si-au petrunsu sufletulu meu,
Dar mai mándre astadi póte
Le revedu în chipulu teu!
Câci în tine-i totu pamêntulu,
Lumea 'n care eu traiescu,

L'a ta voce sbóra gândulu,
Si suspinulu omenescu! . . .

Petru V. Grigoriu.

SCHITIE DE CALETORIA.

IV.

La Clusiu.

(Ilustrissimu si mari'a ta, — o anecdota vechia, — frumusetile Clusiuului, — istori'a lui, — publiculu românescu, — continuarea caletoriei.)

Abiá descalecaramu, supriinderea prima fu, cà innaintaramu în rangu. Birjarulu ne oferì trasur'a cu aceste cuvinte:

— Poftimu, *ilustrissime!*

În Budapesta, ce e dreptu, fia-care omu e „mari'a ta;“ prin urmare ori cine are ocaziune de ajunsu sè audia dicându-i-se astfelu. Si trebue sè constatu, cà fórte putini protestéza în contra acestei titule necompetente.

Si éta pentru ce?

Antâiu, pentru cà unii sânt democrati; da, si înca mari democrati.

Dvóstre ve mirati si nu întielegeti, cà déca cine-va e democrat si înca mare democrat, cum póte sè iubésca titlurile, si înca cele necompetente!?

În adevèru e curiosu! Trebue inse sè nu uitâmu, cà vorbimu de timpulu presinte, va sè dica si democrati'a are sè fia considerata a-

siá precum este aceea professata de cei mai multi în dilele nóstre. Da, dieu, càci democrati'a de acuma nu cam sémena cu cea vechia, ci s'a modernisatu.

Democratu în susu, aristocratu în josu! — éta principiulu conducatoru alu multor mari oratori din timpulu presinte, cari bucina democratia.

Acestia dara nu se supera, de cumva cine-va le dice: „Mari'a ta!“

Èr a dóu'a causa pentru care alti locuitori d'aice nu refusa titlulu de „mari'a ta“ este, cà scíu, cà acel'a nu mai are însemnatarea sa vechia. Astadi titlulu celu mai micu este acest'a.

Sînt si de aceia, cari isi aducu a minte de urmatórea anecdota cunoscuta, si de aceea tacu.

Unu domnu odinióra sosindu într'unu orasiu, servitorulu de la otelu l'a întitulatu: „Mari'a ta.“

Fiindu cà inse dênsulu erá unu adevveratu democratu, dise servitorulu sè nu-lu întituleze astfelu, càci lui nu-i compete asiá titlu mare.

Si servitorulu respunse:

— Me rogu de iertare, dar la noi ori ce taia-fuga e — „mari'a ta.“

E bine, abiá sositu la Clusiu, si întimpinatulu acolo cu titlulu de „ilustrissimu“, primulu meu cugetu fu, cà de siguru acolo siedu si mai mari democrati — moderni, decâtu în Budapesta.

Inse numai decâtu me coresei, càci mi-adusei a minte, cà în Transilvania titlulu „ilustrissime“ e mai micu decâtu „mari'a ta“ din Ungaria. Va sè dica, acolo democrati'a nu s'a modernisatu asiá tare cá dincóce de délulu mare.

Din momentulu acest'a apoi, câtu am umblatu prin Transilvani'a, nu m'am mai miratu de cumva cine-va mi-a disu „ilustrissime!“

Clusiulu de asta-data n'a facutu a supra mea impressiunea placuta de alta-data. Se póte cà dóra caus'a vâ fi fostu obosél'a produsa prin o nópte de insomniu, petrecuta pe calea ferata în ascultarea criticeii despre Abdul-Kerim. Mai multu credu inse, cà pravulu celu mare prin care întraramu în orasiu, facu a supra nóstra acea impressiune neplacuta.

Dar acea impressiune rea disparu, dupa ce facuramu o preâmbulare prin orasiu. Piatu'a frumósa, stradele regulate din giurulu ei, turnulu imposantu de la biseric'a din mijloculu ei, câte-va edificie publice si private, unele

oteluri nóue, (càci dieu otelulu „Nationalu“ e pré invehitu,) museulu situatu romanticu, citadel'a pitorésca, si sub ea aleulu elegantu: au o iniurire pré placuta a supra ochilor, si fiacare ar meritá o descriere mai lunga, de cumva asiu dispune de locu.

Clusiulu e unulu din cele mai vechi orasie ale Transilvaniei. Originea lui se reduce pâna pe timpulu Dacilor. Se dice a nume, cà înca atunce, a esistatu acolo o cetate, care inse dimpreuna cu caderea Dacilor s'a nimicitu. Mai târdiu, sub imperatulu Cladiu, din ruinele cetatii dacice s'a facutu unu orasiu nou, care — dupa numele imperatulu — s'a numitu Claudia. De aice si Claudiopolis, numele lui modernu latinu; precum si *Clusiulu* românescu.

Mai târdiu, în secolulu XII, si aice s'a adusu o colonía sasésca. Dar încetulu cu încetulu sasiu din Clusiu se magiarisara, si în secolulu XVI trecêndu ei la religiunea unitara, defacura cu totulu legaturile lor cu ceialti sasi cari au fostu si sînt luterani.

Citadel'a inse e de origine mai moderna. Acest'a s'a facutu abiá la 1721—23, sub comandantulu militaru conte Stefanu Steinville.

Astadi Clusiulu e unu cuibu alu aristocratiei unguresci. Inteliginti'a nóstra nu este asiá mare, cá si pe timpulu când gubernulu si tribunalulu supremu alu Transilvaniei se aflau acolo; cu tóte aceste inse — afara de numărós'a tinerime scolara — si astadi avemu unu numeru frumosu de familie române în Clusiu. De aceea mi-a parutu fórte reu, cà timpulu de asta-data nu mi-a permis sè fiu pututu avé onórea d'a le cercetá.

Eventualitatea inse me mângaiá în câtuva, càci din întêmplare convenii cu câti-va cunoscuti si prieteni într'unulu din chioscuri, si astfelu n'am fostu silitu sè parasescu Clusiulu fara d'a fi vorbitu cu cine-va românescu.

Acesti domni me condusera apoi la locuinti'a apropiata a zelosulu professoru de la universitate, dlu dr. Grigoriu Silasi. Dar si acolo abiá putui sè stau câte-va momente pretiósé, càci aveam sè grabescu la gara.

Erá nópte, când dupa câte-va óre bine petrecute, esiramu éراسi la calea ferata, sè ne continuâmu caletori'a.

Iosifu Vulcanu.

TELEFONULU.

— *O inventiune nouă.* —

(Fine.)

Si chiar acésta simplicitate este mai admirabila în aparatulu întregu. De cumva la dóue statiuni, chiar si îndepartate la câte-va mile un'a de alt'a, aparatulu se pune în legatura cu conductorulu, adeca cu pamêntulu, totul este gata spre a-si îndepliní serviciulu. Atunce, la un'a din statiuni, punemu aparatulu cam la dóue-trei centimetre aprópe de gura, si vorbimu la gur'a lui cu voce 'ndatinata, dar respicatu. Déca la statiunea cealalta, cine-va își pune urechi'a la gur'a aparatului, acél'a va audí din cuvêntu în cuvêntu tóta vorbirea; ma va deosebí vocea, sunetulu si caracterulu asiá de bine, încátu va recunósce si pe vorbitorulu, de cumva cunósce caracteristic'a vocei aceluia. Chiar si risulu séu suspinulu se potu audí apriatu, si dupa câte-va încercári íti pare cá si când vorbitorulu s'ar aflá în odai'a vecina. De cumva voimu sè respundemu la cele audite, n'avemu decátu sè punemu instrumentulu de la urechia la gura si sè vorbimu, dupa ce — firesce — ne-amu convinsu, cá convorbitorulu nostru a pusu aparatulu la urechia.

Déca ne întrebâmu, cá cum se esecuta comunicarea acést'a minunata a vorbirii, trebue sè ne multiamimu deocamdata numai cu unu respunsu superficialu, prin care numai o parte mica a procesului fisicalu se ilustréza, si acést'a este: lespedeá cea subtire începe a vibrá la pronunsierea fia-carui cuvêntu, ceea ce sémena multu cu acea vibratiune a aerului, care atinge pelcuti'a timpaneí în urechi'a nóstra. Prin acést'a vibratiune vine lespedeá ací mai aprópe, ací mai departe de polulu magnetului, prin ce érași magnetismulu la tóta vocea séu se intaresce séu slabesce. Schimbàrile cele fine ale magnetismului producu torinti electrici spre sululu de arama, ce stà pe polulu magnetului. Torintii numiti apoi se straplantéza prin conducatoriu la statiunea de primire. Ací érași causéza acestu torinte valuri usióre spre magnetulu de acolo, si puterea atractiva care o esericiéza a supra lespedei fine, o strapune totu în acele vibratiuni, cari la statiunea vorbirii s'a produsu si în respectiv'a lespede de acolo.

Ascultatorulu punendu aparatulu la urechia, se facu totu acele vibratiuni în pelcuti'a timpaneí lui, cá la audiulu ori carui cuvêntu rostitu în apropiare, prin urmare elu aude vorbirea din departare asiá de espresu,

cá si cum s'ar vorbí în nemijlocit'a sa apropiare.

Telefonulu, cum am dísu, reproduce nu numai tonuri, ci si ênsasi vorbirea din cuvêntu în cuvêntu. Ba se potu distinge bine chiar si modulatiunile vocei diferitelor persóne; firesce cá reproducerea tonurilor în instrumentulu opusu vorbitoriului, e asiá de fina si lina, încátu spre bine distingere e trebuinciosu sè fía cea mai mare linisce la acelu capetu alu liniei, unde se asculta. Ce se atinge de susceperea vorbirii séu a cântării, aceea se póte asemená cu vocea vorbita într'o odaia laterala, pe care o audímu prin pariete. Cá în genere, sè se póta audí cu acestu aparatu, se recere de regula lipirea directa a tubului de scaf'a urechiei, întocmai cá a ori carui tubu de auditu.

Acestu metodu alu întrebuintării e fórte acomodatatu spre comunicare telefonica între birourile militare si administrative, în timpu de pace si de resboiu, asemene si pentru semnalári suterane în mine montane. Form'a actuala a telefonulu, cu tóte servitiile lui cele miraculóse, se póte numí numai primitiva, care de siguru se va desvoltá acusi.

În 4 maiu a. c. a aretatu Bell pentru prim'a data în publicitate nóu'a sa inventiune, în sal'a musicala din Boston, dupa ce aparinti'a ei prima a facutu în anulu trecutulu la espositiunea universalá din Filadelfia sensatiune mare. La acea espositiune, unu aparatu s'a pusu în Boston, éra altulu în Somerville la departare de cincí mile, si o multime de ómeni, audira ari'a, cântata la aparatu de signorulu Brignoli în Boston. Mai târdiu s'au facutu în mai multe parti ale Uniunei, mai multe încercári practice cu telefonulu lui Bell. Cea mai lunga linia, pe care s'a vorbitu, a fostu cea dintre Boston si Newyork, o îndepartare de 250 mile englezesci. În Montreal nu de multu s'a pusu cincí telefone în capetulu unei linie de 10 miluri de lunga, éra la celalaltu capetu alu liniei în Newyork s'a auditu în tóte cincí telefónele de la Montreal. Dupa acea s'a facutu experimentu contrariu, aplicându în cele cincí telefone cincí felurite tonuri de odata, cari în aparatulu de la Newyork sunau cá niste acorde ale unui instrumentu. Mai departe s'a facutu si acelu experimentu, cá s'au cântatu în patru telefone patru tonuri în quartetu, éra alu cincelea telefonu s'a legatu de podulu de de resonantia alu pianului. Efectulu combinatu ce s'a produsu la punctulu estremu de din colo a fostu unu quartetu acompianatu de pianu. S'a mai facutu si alte feluri de încercári

si anume : cu lini'a principala de mai multe miluri lunga s'a legatu din distantia în distantia linie mai mici, înzestrându-se fia-care câte cu unu telefonu ; vorbindu deci în unulu din telefone ori la ce statiune, acele vorbe de oda-ta s'a auditu la tóte statiunile.

Aplicarea practica a telefonului s'a facutu mai ântâiu în maiu 1877 în institutul de apeductu la Cambridge în statulu Massachusetts, legându-se diferitele masine idrostatice cu statiunea centrala. În Newyork sânt pâna astadi deja 500 pâna la 600 case proveđiute cu telefone, éra în statele unite sânt în activitate 3000 pâna la 4000 telefone. În multe case industriale în America subalternii primescu ordinile de la siefi pe cale telefonica, si statiunile pompierilor sânt legate cu linie telefonice. Si în Anglia s'a presintatu telefonulu, unde la montanistica se întrebuintiéza cá mijlocu de împartasire. În Germania directiunea generala de posta si telegrafu din Berlin a facutu încercări, asemenea s'au facutu mai multe probe si la Viena, ér în curêndu si la Budapesta.

Tóte aceste încercări au probatu, cá telefonulu, de cumva se va mai desvoltá, va avé unu viitoru frumosu.

G. T.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmare.)

Unu gestu alu contelui Rahon servi dreptu respunsu afirmativu.

- Ce cugeti sè faci? — reluà Saint-Maixent.
- Sè plecu.
- Când?
- Mâne.
- Unde?

— La cimiterulu de la Chaise-Dieu, precum ti-am dîsu ; voiescu sè reiau bunulu meu din acelu pamêntu necunoscutu ; sè ducu în castelulu de Rahon acelu corpu înghiatiatu, care a fostu atâtu de frumosu, acea ânima fara sufletu, care a fostu atâtu plina de mine ; si acolo, la mormêntulu în care va dormi Mari'a, sè vegetezu mai multu decâtu sè traiescu, pâna când Dumnedieu me va chiamá la sine. Éta singur'a mea cugetare, unic'a mea dorintia, singurulu meu visu . . .

— Fia, vere, — respunse marquisulu, — voin-tia dtale se va îndepliní ; mâne vom plecá.

— Noi? — dîse contele cu mirare, — asiá dara me veti însotí?

— Ai presupusu, — esclamá marquisulu, — cá 'n niste împregiurări atâtu de profundu dureróse, noi, eu si dn'a Chavigny, amu puté consimti sè ne despartîmu de dta? Nu, de o suta de ori nu! Si

când ai voi sè ne departezi, noi amu cere sè te putemu urmá.

Contele Rahon luà de nou mânile lui Saint-Maixent si a frumósei Olimpia, si le întruní în ale sale.

— A ve departá pe voi, amicii mei, copíi mei! — esclamá elu cu emotiune víua. Ah! Dómné feresce! Ar fi o crima sè respingu niste ânime cá a vóstre! Viniti dara, nu me mai parasiti si fiti binecuvêntati din înnaltímea cerului prin ângerulu adoratu pe care îlu plângemu!

Annibal se asiedià la mésa, trase înainte-si o fóia mare de hârthía, si cu mâna tremurátore începú sè scria.

Elu anuncia ministrului, cá atinsu pe neastep-tate prin una din acele lovituri de mórte, din cari omulu ori câtu de puternicu nu se póte ridicá, va merge sè cerce pentru totu-de-una pe mosiile sale tacerea si întuniculu, spre a puté plânge în pace.

Si incheià prin rugarea, de a mijloci cá regele sè primésca dimissiunea sa din gradulu de locotenentu generalu.

Apoi puse scrissórea în cuverta, o sigilá cu unu sigilu mare cu céra négra cu însemnele sale, si dadú ordinu a o duce numai decâtu la locuinti'a ministrului, si murmurá :

— Am frântu legatur'a cea de pe urma ce me mai legá de lume. Mi-am ruptu sabi'a! Dare-ar Dumnedieu sè mi se stinga în curêndu si viéti'a!

Sosi nóptea.

Dominicu anuncia, cá més'a de séra astépta pe conte si pe óspetii sei. Annibal refusá sè siédia la mésa cu ei. Olimpia si Saint-Maixent înse dupa multe rugári îlu putura totusi înduplecá sè mánce ceva, cá sè-si sustîna puterile slabite.

Apoi se 'ntórse în odai'a sa, luà de pe parete portretulu Mariei, si învêrcioli însusi pânz'a pretíosa, de care nu voiá sè se despartiéscá.

— Acest'a e totu ce voiú duce cu mine din acésta locuintia, unde am traitu asiá fericite díle si unde nici odata nu voiú mai revini! — îsi dîse elu. Bucuríi ale amorului, placeri ale bogatíei, veselíi de ambitiuni satisfacute, ce ati devinitu? Eram la culme, si éta-me-su în prepasthia . . . tóte, tóte au ca-diutu într'unu mormêntu.

Cum a petrecutu contele nóptea? Se póte ghici ; nu este trebuintia sè spunemu acést'a. Sânt suferintie atâtu de cumplite, încátu ele nu se potu analisá.

Mai nainte de a-si tramite servitorulu de odaia, Annibal i-a datu ordinu.

Unu curieru a plecatu pe drumu chiar în sér'a aceea, cu ordinulu d'a pregati carausi din departare în departare, ori ce sume mari s'ar cere pentru cai.

Unic'a dorintia, ce a mai pastratu sufletulu strivitu alu nenorocitului gentilomu, érá d'a sosi iute la manastirea de Chaise-Dieu.

Primele lumini ale orizonului abia se ivira, când o trasura cu cai asteptá în curte.

Annibal ocupá locu în ea lângá Olimpia si Saint-Maixent, si trasur'a, condusa cu repediune înspaimântátore, se departá din orasiulu mare, în care confess'a Maria de Rahon remânea înmormêntata, — fara 'ndoiéla pentru totu-de-una, — într'una din închissorile de la Salpêtriére.

VIII.

Deschideti cosciugulu!

In timpulu órelor prime ale caletoriei, contele Annibal, apucatu de niste friguri ferbinti, vorbiá ne-

sotii sei de caletoria; apoi încetá sè le respunda; si în fine se închise în o tacere posomorita, din care fu cu neputintia d'a-lu scóte.

In sér'a dílei a dóu'a elu rupse tacerea si díse lui Saint-Maixent:

Ozman pasia.

conținutu de Maria, si ceria cá Saint-Maixent si marquis'a sè repete de vr' o dóue-dieci de ori cele mai mici amenunte a naratiunii ascultate în sér'a trecuta.

Apoi frigurile lui slabira cu încetulu; supraescitarea lui disparú; contele întrebá mai a rare ori pe

— Mai nainte d'a mege la mormântulu seu, voiescu sè vediu cas'a in care ea a muritu...

Apoi ér deviní tacutu, si visarea ei întunecósa începú de nou.

A trei'a dí, putinu înainte de apusulu sórelui,

trasur'a se oprî înaintea casei parasite.

— Ast'a e, — murmurà marquisulu cu o voce nu pré decisa, càci ideia d'a calcá de nou pragulu acetèi locuintie i causá o confuziune fara voia.

Contele Rahon, fara sè pronuncie unu cuvèntu, se scoborî din trasura si se îndreptà spre usia, urmatu de Saint-Maixent.

Precum scimu, usi'a aceea erá încuiata. Elu batî'n ea mai de multe ori, înse aceea nu se deschise; strigà, nici o voce nu response.

— Vere, — dîse marquisulu, — cas'a pare a fi desiérta; înse, déca vrei, este usioru sè delaturàmu acésta pedeca slaba.

— Sè spargenu o usia! — response contele Rahon; în adevèru te gândesci la ast'a?

— Asiá dara ce sè facemu?

— Sè asteptàmu; vini-vor proprietarii.

Saint-Maixent sciindu bine, cà nimene nu va vini, macaru de-aru asteptá dîle întregi, facû unu semnu lui Lazaru.

Istetiulu servitoru întielese vointi'a stapânului seu: elu se rentórtè de dupa siopru, trecû gardulu ce încungiurá gradinuti'a unde rosele totu înfloriau, sparse o ferésta, întrà în casa si deschise usi'a.

— Nimene nu-i în casa, dle conte, — dîte elu; — dar o ferésta erá deschisa si întrai pe acolo.

Annibal rugà pe Saint-Maixent sè-lu conduca, si -- condusu de acest'a — se urcà în etagiulu primu si întrà în odai'a cea mai mare din cele dóne.

— Éta patulu în care vér'a mea multu iubita a durmitu mai pe urma, — gângavi gentilomulu.

Contele Rahon îngenunchià, sèu mai bine se prosternû lângă acelu patu miserabilu, a carui desordine nimene nu o arangià.

— Imi pare, cà o parte din sufletulu ei planéza în acésta atmosfera, în care s'a respiratu suflarea ei cea din urma! esclamá elu.

Apoi, ascundièndu-si capulu în mâni, se rugà si plânse multu timpu.

Când se scolà, unu obiectu albu, caditu dina-
poia patului, i suprînsè privirile.

Ilu redicà.

Acel'a erá o cârpa de buzunaru din pânda de Olanda, d'o finétia admirabila, brodata cu însemnele familiei Rahon.

Annibal acoperî cu sarutâri tiesetur'a usióra, si murmurà:

— Acésta cârpa a atinsu gur'a ei în agonia! Sânta reliquia, tu nu me vei parasî!

Si ascunse stofa la ânima, si apoi cu o voce cà poruncitóre, reluà:

— Si acuma, la manastire!

Nóptea a înlocuitu dîu'a, o nópte posomorîta si ploiósã, în momentulu când trasur'a întrà în curtea zidirilor mari ale manastirii vechi.

Superiorulu, sciindu cà are sè primésca pe contele Rahon, se scoborî în ambitu, spre a-lu întimpiná si a-i face onorurile.

Inse superiorulu de la Chaise-Dieu nu erá o persóna nensemната. Elu purtá titlulu de abate cu cârja si mitra; apartînea unei familie de nobletia fórte vechia si se numiá „monseigneur.“

— Dle conte, — dîse elu stringèndu mân'a lui Annibal, — câtu de fericitu asiú fi de visit'a dtale, de cumva n'asiú datorî o unui motivu atâtu de tristu!

— Monseigneur, — response contele, — vinu

sè-ti ceru scumpulu si pretîosulu tesauru, pe care l'ai primitu în depositu. Fara'ndoié la e gloriosu a fi înmormèntatu în pamèntulu binecuvèntatu alu manastirii dvóstre, — dar contess'a Rahon trebue sè odihnésca d'alaturea cu strabunii ei, în adânculu mormintelor de familia, unde loculu ei este pastratu lângă alu meu.

— Sûm gata, dle conte, a-ti rentórtè acestu depositu sântu. Nu m'am pututu despartî într'atât'a de afectiunile omenesci, cà sè nu întielegu dorinti'a dtale. Nu este nimicu mai dreptu si mai petrunderu decâtu acest'a. Când doresci sè începemu ceremoni'a desmormèntării?

— De cumva vei iertá, mâne.

— Când voiesci. Toti cei ce-mi datorescu supunere, te vor ascultá cà pe mine ênsu-mi.

Annibal se inchinà spre a-si aretá multiamirea cu acésta deferintia si curtoazia, apoi dîse:

— Dar n'asiú vré sè asteptu pâna mâne cà sè vediu mormèntulu, vai! pré iute închisu a supra unei vietii atâtu de frumóse si curate. Imi pare, cà multu iubit'a mea mórtã me chiama; îmi pare, cà tierin'a i va fi mai putînu grea si mai putînu rece, când me va simtî lângă sine.

— Voiu avé onórea a te conduce ênsu-mi, — response abatele.

Cimiterulu manastirii erá mare.

Sub lucórea rosîa a facièlor, a caror flacare tremurau suflate de vèntulu umedu alu noptii, în mânilè calugarilor cari însotieau pe superioru, iti pareã cà vedi unu câmpu mare pavatu cu lespedi albe.

Fia care pétra mormèntala, dintre cari cele mai multe esistau de secolu, acoperiã osemintele cutarui calugaru de la Chaise-Dieu.

Niste morminte de stilu mare si d'o maretia posomorîta indicau mormintele abatilor, pe cari onorurile pâmentesci i urmara astfelu pâna dupa mórtè.

Contele Rahon abiá aruncá câte o privire a supra acelu asilu de repausu. Elu grabiá sè sosésca la acelu mormèntu, care — precum elu credea — închidea jumetatea vietii sale.

Ei ajunsera în o parte rezervata a cimiterului. Abatele se oprî lângă o redicatura de pamèntu próspetu, si luându un'a din facièle ce purtau calugarii, o plecà spre o cruce de lemnu negru, pe care se puteau cetî aceste cuvinte:

Aice odihnesce

innal'ta si puternic'a dama

Maria-Armanda-Angelica de Rouillé

Contessa de Rahon

Rugati-ve pentru ea!

Annibal cadîu în genunchi. Unu suspinu nadusîtu esî dintre buzele sale, si cu unu gestu eloquentu facû pe cei din giurulu lui sè 'ntieléga, cà doresce sè remâna singuru.

Desperatiunea adâncã, nemarginita, nevindecabila, are sfiél'a sa cà si amorulu.

Abatele se si îndepartà îndata, ducèndu cu elu pe ai sei si pe marquisulu Saint-Maixent, si, fiind cà necontentu picurá o plóia usióra, mersera toti sè astepte sub arcurile boltite a locului de preumblare care se aflá în giurulu cimiterului.

Contele numai peste o óra se rentóse la ei, si atunce dènsulu erá mai vènetu, mai slabu, mai tremurându, decâtu celu ce a scapatu din mormèntu.

Pe timpul când s'au petrecutu faptele pe cari le povestim, simplicitatea nu erá permissa celor mari ai pamântului nici chiar când au încetatu sê traiésca.

Mutarea corpului contesei din cimiterulu manastirii pâna la cript'a familiara a dominiului Rahon nu se putea face fara pompa si parada.

În timpul noptii abatele dadu instructiunile sale. Unu caru funebralu, învescutu cu draperii bogate, fu pregatitu spre a primi cosciugulu.

Patru calugari aveau sê urmeze acelu caru chiar în trasur'a abatelui.

Dîu'a sosi, o di fara plóia, dar inchisa si posomorita. Niste nori grei acoperiau sórele la resaritu, si nu lasau cá radiele aceluia sê petrunda pâna la pamântu.

Serviciulu divin alu mortilor s'a cântatu în biserica cu totu învescuta cu negru; apoi toti calugarii, în frunte cu abatele si clerulu, îmbracati în ormanente de doliu, plecara în processiune la cimiteru.

Groparii se dusera înca înainte de ei.

Unu gestu alu abatelui le ordoná a se apucá de lucru. Cea d'ântáia lovitura de sapa se audí.

Contele Rahon, innadusindu-si suspinele, cá sê nu cadia, se radiemá de bratiulu lui Saint-Maixent, care erá mai atátu de palidu cá elu.

Lucrarea groparilor se facea usioru si cu repeziune mare, — cáci pamântulu n'avu înca timpu de a se învêrtosiá si întari.

Peste câte-va minute se audí resunându ferulu unei sape pe lemnulu cosciugului.

Contele Rahon se cutremurá din capu pâna'n picioare.

Doi ómeni provediuti cu funii, se scoborira în mormentu, apoi iesira, si redicara cu ajutorulu acelor funii cosciugulu pâna susu.

Unu alu treile lucratoru ilu trase pe iérba, funiile se deslegara, si acela stetea acolo descoperitu, espusu tuturor privirilor.

Patru calugari înaintara.

Doi din ei tîneau unu felu de targa, pe care avea sá fía dusu cosciugulu pâna la carulu funebralu, care nu putea întrá în curtea cimiterului.

Ceialalti doi se pregateau a-lu acoperi cu postavu negru, semenatu cu lacrima de argintu, taiatu în dóue, cátu erá de lungu, prin o cruce mare de argintu.

Unu cutremuru convulsivu cuprinse tóte membrele contelui Annibal. Mân'a lui drépta facea unu gestu cu neputintia d'a-lu întielege, si totu odata se siliá a rosti niste cuvinte pe cari nimene nu le audiea.

Totusi calugarii, vediendu acésta agitatiune înspaimântátóre, se oprira, si énsusi abatele asteptá fórtre petrunsu.

În fine, cu o voce innadusita, ce abia se putea cunoste, cu o voce care nu avea nimicu umanu si care parea a esi din o prepasthia, contele gângavi aceste cuvinte:

— Deschideti cosciugulu . . . în numele a Totu-puterniculu Dumnedieu, deschideti-lu! . . . vreu s'o revedu . . . s'o mai revedu înc'odata . . .

X.

Cosciugulu se deschide.

O tacere adâncá, o tacere plina de mirare si mai cá si de spaima, urmá dupa aceste cuvinte.

Marquisulu Saint-Maixent, mai palidu decâtu o fantoma, isi díse de totu încetu:

— Oh! éta de ce m'am temutu! . . . éta de ce m'am temutu! . . . Deschide-s'ar iadulu cá sê inghita acestu cadavru blastematu!

Groparii privira întrebatoru spre abatele, si steteau muti si nemiscati.

Câte-va secunde elu esita, apoi facu unu semnu, si acelu semnu dícea apriatu:

— Impliniti cererea contelui!

Groparii numai decâtu se apucara de lucru.

Coperisiulu cosciugului nu erá batutu cu cuie, ci prinsu numai cu srofuri. Pe aceste abia le prinse rugin'a în lemnu; vérfulu unui cutitu erá de ajunsu spre a le scóte pe rëndu. Lucrulu inse durá multu; dar în sfirsitu srofulu celu de pe urma esi, coperisiulu se redicá, si sub indoiturile albe ale lintioliului se desemná cam intunecosu o forma omenésca.

Contele nu mai respirá.

Se vedea, se putea ghieci, cá elu voesce sê sara spre cosciugu, dar puterile i refusara serviciulu, apoi si Saint-Maixent ilu cuprinse în bratie sê lu retína.

Totusi elu se svércoliá sub acea stringere; dar slabirea lui asiá dicédu completa i facu zedarnica resistintia.

Totu cu acea voce nadusita, care miscá sufletulu celor ce o audieau, cá si cum aru fi auditu vorbindu unu mortu, elu porunci:

— Redicati lintioliulu! . . .

Groparii se retrasera.

Unu calugaru ingenunchia lângá cosciugu si cu mâna tremurânda redicá lintioliulu.

Atunci aparú fati'a mórtei, înnegrita de asfixia; dar totusi înca se putea recunoste.

Annibal scóse unu tipetu surdu, se desfacu din bratiela marquisului, facu unu pasu înainte si cadih fara cunosciertia lângá mormentu.

Saint-Maixent se apropiá iute de abate.

— Parinte, — díse elu, — în numele cerului, din mila, din umanitate, poruncesce sê se închida numai decâtu cosciugulu! De cumva nenorocitul meu veru isi va vini în ori, acésta vedere infricosiata, izbindu éراسi ochii lui, ar fi de ajunsu cá sê-lu ucida sêu sê-lu faca nebulu.

— Ai dreptate, dle marquis, — response abatele. Oh! pulvere umana, — adause elu, — éta ce devii, când suflarea vietii a încetatu a te animá!

Calugarulu acoperi de nou cu lintioliulu fati'a mórtei. Lucrasii éراسi se apucara de lucru.

Când contele Annibal isi vini în ori, nu mai erau lângá elu în cimiteru decâtu marquisulu si abatele, cari i dedeau tóte îngrigirile.

Cosciugulu închisu éراسi fu dusu de multu timpu pe carulu funebralu, sub draperiile si scuturile familiare.

— Parinte, — díse încetu contele Rahon, — iérta-mi slabiciunea care m'a învinsu înaintea dtale. Omulu e o fintia ticalósa. . . Când fati'a dulce atátu de iubita mi-a aparutu asiá cum a prefacutu-o mórtea, am simtítu cá totu internulu meu se cutremura. . . Credeam cá moru. . . Pâna'n diu'a acést'a si pâna'n momentulu acést'a n'am sciutu la ce innaltíme se póte urcá durerea. . . De acuma înainte nu mai am nimica de învetiatu. . . Ai facutu multu pentru mine, parinte. . . Unu ceva mai este nemarginitu cá bunetea dtale, adeca recunosciertia mea.

Cortegiulu plecà încetu, cu solenitate. In pasii aceia trecù padurea d' Ébrenil, merse pe lângă cas'a parasita si urmà calea care conducea la satulu Saint-Jude.

In momentulu când carulu funebralu si celelalte d'oue trasure întrau în satu, Saint-Maixent scóse capulu pe usitia si privi.

Ospetar'ia „La armele Franciei“, înainte careia mergeau, pareo cu totulu parasita; ferestile si usile erau închise. Firm'a cea frumósa, nu de multu zugravita, nu mai atérná de-a supra usiei de frunte.

O adunatura mare de tierani, atrasi prin curiositate, opriá calea. Lazaru se scobori din capra si trecù pe lângă domnulu seu, care i facù semnu sè se apropie si-lu întrebà încetu :

— Pentru ce e închisa ospetar'ia ?

Servitorulu se apropià de o grupa, întrebà, si dupa câte-va secunde se rentórse cu acestu respunsu :

— Pentru că Vilelmu Chadorant a muritu !

Saint-Maixent își plecà capulu, poporulu se imprasthià, si cortegiulu își continuà încetu calea.

Unu espresso s'a tramisu înainte la castelulu Rahon, cu însarcinarea d'a prevesti întêmplarea nenorocita si sosirea în curêndu a osemintelor contessei.

In totu tinutulu acel'a, la mai multe mile în giuru, se vedea o întristare sincera si adâncă. Lactance, onestulu intendantu, se îngrigi a gelí mai adâncu decâtu toti cei ce în adeveru geliau, — si fiindu că elu nu negligá nici o ocaziune de asi probá zelulu, elu porunci sè se faca pregatirile cele mai mari.

In momentulu când convoiulu trecù hotarele mosiei, se trasera clopotele tuturor orasielor; preotii din tóte parochiile, îmbracati în vestminte lungi negre cu cruci albe, întonara cântecele sacre a lamentatiunilor supreme, si mii de tierani îmbracati în doliu, cu capulu golu, cu ochii scaldati în lacrimi, formara unu gardu spre a salutá mai pe urma trecerea aceleia, care a fostu pentru ei o Provedintia viua, o castelana generósa si buna; apoi, când carulu funebralu trecù, ei îlu urmara, si în giurulu trasurelor nu se audiea decâtu sgomotulu pasilor grei si murmurulu suspinelor înnadusite.

In fine sosira, în mijloculu acelei multîmi petrunse, la biseric'a parochiei, care nu erá departe de castlu.

In biseric'a aceea se aflau mormintele familiare ale domnilor cei mai mari ai tierii.

Serviciulu funebralu se celebrà, si cosciugulu care continea corpulu Iuliei Chadorant ocupà loculu, ce trebuia sè cuprinda osemintele înnaltei si puternicei dame Maria-Armanda-Angelica de Rouillé, contessa de Rahon.

Totu în sér'a aceea, unu curieru sositu din Clermont în graba mare, predede frumósei Olimpíe unu plicu sigilatu cu unu sigilu mare cu cera négra, si cu însemnele guvernatorulu de provincia, contele Ioanu de Octeville.

Scrisórea închisa în acelu plicu, si scrisa de ênsusi guvernatorulu în stilulu unei galanterii rafinate, anunciá o noutate de cea mai înnalta importantia.

Marquisulu d'Aubray de Chavigny a muritu de odata, dupa ce s'a saturatu ântâiu bine.

Olimpia, veduva si dómna absoluta a celor d'oue milióne, dupa cari pân'atunce promise numai vinituri-

le date de barbatulu ei, devinì libera de persón'a sa si de actiunile sale.

Nimica nu o mai împedecá de a se maritá dupa Saint-Maixent.

Ori cine ar fi crediutu, că o bucuria nemarginita avea sè cuprinda pe jun'a femeia aflându întêmplarea ce rumpea lantiulu si pe care nu-o putea sperá atâtu de iute.

Dar nu se întêmplà asiá. Dn'a Chavigny devinì palida, si fruntea ei se încreti, ochii ei întunecati nu esprimau bucuria, ci o durere mistuitoare.

Pentru ce acea paliditate? pentru ce acea turburare?

Pentru că frumós'a Olimpia își aduse a minte de promisiunea de casatoria facuta de ea în scrisu, subsemnata de ea în o di de nebunia, si demultu timpu nu mai voiá sè devin'a nevést'a marquisulu Saint-Maixent.

Acést'a cere esplicatiune.

O prepasthia s'a ivitu atâtu de iute între aceste d'oue fiintie unite mai ântâiu prin adulteru, si dupa aceea si mai strinsu prin complicitate în crima.

Prepasthia acést'a erá fric'a.

Dn'a Chavigny odinióra fu cuprinsa pentru marquisulu Saint-Maixent de un'a din acele pasiuni mari, dar exclusivu sensuale cari dupa primele betii nu mai traiescu si cari înceta îndata-ce au fostu satisfacute. Acuma d'ens'a nu mai iubia pe marquisulu, si fric'a a cuprinsu loculu amorului.

Ea îlu cunoscea bine; l'a vediu în lucru; sciea, că d'ensulu — spre a-si ajunge scopulu — nu se retrage de nimica si derima fara crutiare pedecile; întielegea, că avereo ei împartita cu elu nu peste multu avea sè-i para pré mica, si că atuncea se va desteptá dorinti'a în elu d'a o posede întrega numai singuru.

Frumós'a Olimpia dîcându-si aceste cuvinte, încheiá asi'a meditatiunile sale:

— Abiá devenita marquisa de Saint-Maixent, voiu fi condamnată, si nimicu în lume nu me va puté scapá. Dar eu voiescu sè traiescu; deci cu ori ce pretiu trebue sè împedecu îndeplinirea acestei casatorii. S'o împedecu ! Da. Inse prin ce mijlóce? Acea fatala promisiune în mânilor marquisulu me încatenéza. Ne-prevedietóre si nebuna ce am fostu ! Nu mi-am recástigatu libertatea, decâtu pentru că s'o perdu éra. Angagiamentu blastematu, cum sè te nimicescu ?

Olimpia hotari sè-si deie timpu de reflesiune. Curierulu tramisu de contele Octeville, guvernatorulu alu regelui în provinci'a Auvergne, firesce, nu cunoscea cuprinsulu scrisórei ce a adusu.

Jun'a femeia, dorindu d'a-si câstigá înnal'ta protectiune a unei persóne atâtu de puternice cá Octeville, i respunse prin o epistola în care cochetar'ia cea mai provocatóre nu se ascundea decâtu numai de jumatate sub formele unei recunoscintie esaltate. Dete scrisórea curierulu si i darul niste galbeni, apoi îlu tramise si nu vorbi nimenuia de veduv'ia ei, fiindu sigura că abiá vor trece câte-va dile, si acést'a noutate va fi cunoscuta în castelulu Rahon.

Nóptea sosi, dar ea nu dormi de felu.

In timpululu órelor lungi ale insomniulu ei ea cercà necontentitu sè faca o combinatiune spre a reintrá în possessiune fatalei obligatiuni; dar, fia din caus'a neputintiei de imaginatiune, fia din caus'a pedecelor grele si serióse, ea nu gasi nici unu mijlocu, care sè defaca curs'a intrigelor complicate si cu neobo-

séla urdíte, în cari escelá marquisulu de Saint-Maixent.

Deci hotari sè recurga la niste mijlóce mai simple, nebagate în séma de ea chiar din caus'a simplicității lor.

Ea își tocmi trebile asiá sè se întelnesca cu Lazaru, si i dîse:

— Vreu sè vorbescu cu tine între patru ochi.

— Stau la ordinile dnei marquise, — respunse servitorulu cu respectu.

— Vina de séra în apartamentulu meu, o óra înainte de cina; voi fi singura.

— Voiu avé onórea sè te ascultu, cu cea mai mare esacitate.

— Inca unu cuvêntu, — reluá frumós'a Olimpia, — dorescu cá marquisulu de Saint-Maixent sè nu scia nimica de acésta convorbire.

— Dn'a marquisa póte sè fia sigura, cá stapânulu meu nu va sci nimica; — murmurá servitorulu, fórté suprinsu de acésta recomandatiune.

— Contezu la ast'a.

Lazaru o salutá, marquis'a se duse.

XI.

Obligatiunea.

La óra'a disa, servitorulu marquisului se îndreptá catra apartamentulu dnei Chavigny.

Elu îmbracă livreu'a sa cea mai frumós'a. S'a rasu, frisatu, pomadatu, si parfumatu. Trei patrare de óre se totu uitá în o oglinda mare si în fine murmurá:

— De asiu fi si întipuitoru, câtu sîm de frumosu, n'asiu avé óre dreptulu a presupune?... Cadr'a misteriósa a acestei întelniri e cu totulu picanta! Marquis'a me astépta... ea va fi singura... si stapânulu meu nu-i iertatu sè scia minica... Am fatia sânetós'a, ochi infocati, dinti albi, bratie rotunde, talia bine facuta; va sè dîca sîm destulu de seducatoru, — si se dîce, cá damele mari sînt atátu de capricióse... Eu n'am avutu proba, dar in fine asiá se dice... Marquis'a e frumós'a... aventur'a îmi suride multu... În — sfîrsîtu, haidamu, si vom vedé....

Nebunaticulu flacáu se intrerupse în visarea sa de fericire, batêndu încetulu usia.

— Intra! — dîse vocea Olimpiei.

Dênsulu nu asteptá sè se repete a dóu'a óra, ci se furisiá într'unu modu cu totulu picantu in mic'a odaia, care se deschidea spre odaia de culcatu.

— Lazaru, — începù dn'a Charigna, — simtîesci-te dispusu a-mi face unu serviciu placutu?

— Va sè dîca, aruncá-m'asiu în focu fara nici o siovaire pentru dn'a marquisa? — respunse nebunaticulu cu caldura.

— Intru adevèru! — dîse Olimpia.

— În focu séu în apa... dn'a marquisa póte sè aléga.

— Nu-ti ceru nici unulu nici altulu.

— Cu atátu mai reu! Asiu dorí sè probezu dnei marquise marimea devotamentulu meu.

— Vei probá-o prin altu mijlocu.

— Sîm gata.

— Lazaru, eu credu, cá dta esti unu bunu servitoru.

— Dn'a marquisa va puté sè judece acusi.

— Devotatu stapânulu dtae? — continuá Olimpia.

— Oh! în câtu privesce acést'a, sîm devotatu peste mesura.

— E pré bine; dar presupunu, cá acestu devotamentu nu te împedeca sè iubesci banii.

— Da, da. Fara bani viéti'a e trista... Dlu marquis mi-a si promis a-mi dá o avere.

— Ast'a nu e decátu promissiune.

— Elu o va tîné.

— Dar cum? Dlu Saint-Maixent nu e bogatu.

— Elu contéza sè devina.

— Dóra se 'nsiéla.

— Ah! diu! — murmurá Lazaru deschidiêndu-si ochii mari, cáci acésta îndoieála, manifestata de femeia care avea sè duca marquisului bogati'a, i causá o suprindere fórté mare.

— Celu ce n'are spre a se saturá decátu promisiuni, pe scurtu, risca sè móra de fôme, — reluá frumós'a Olimpia. Nimicu nu e mai secu! Decumva în loculu acestor promisiuni góle ti-s'ar oferí o avere nemijlocita, te-asiau svatúí sè primesci.

O convorbire astfelu începuta aruncá pe Lazaru departe de visurile sale anacreontice. Elu își schimbá îndata cursulu ideilor, si hotari sè privésca cestiunea cu totulu dintr'unu altu punctu de vedere.

— Vorb'a e sè tradezu pe stapânulu meu, — își dîse elu. De ce nu? Sè vedemu, déca marquis'a me va platí cum se cade?

Dn'a Chavigny deschise unu puiu de mésa, scóse de acolo niste secuietie cu galbeni, si le puse pe mésa înainte lui Lazaru.

— Éta diece mîi de livre, — continuá ea, — precum vedi, sum'a e rotunda. De cumva vrei, va fi a dtale.

— Va sè dica, de cumva voiu primí conditiunile dnei marquise, — respunse servitorulu, care se si hotari a se tocmi.

— Firesce.

— Ce am sè facu?

— Unu lucru fórté micu: sè-mi aduci o hârthia care se afla în apartamentulu marquisului. Acea hârthia este o promissiune de casatoria, si acea promisiune pórtá semnetur'a mea.

Lazaru tresari tare.

— La draci! — esclamá elu, — ast'a e ce dn'a marquisa numesce „unu lucru fórté micu!“ — sè scotu o astfelu de hârthia! averea cea mai pretiósa ce posedé stapânulu meu! unu bunu pe care dênsulu l'ar aperá cu pericolulu vietii sale! Unu tesauru, pe care elu a trebuit sè-lu ascunda în sigurantia în coltiulu celu mai misteriosu alu ascundietórei sale celei mai necunoscute! Sè indeplinescu o afacere asiá dîcêndu cu neputintia! fara sè socotescu, cá dlu marquis m'a aflatu vrednicu d'a me onorá cu încrederea sa! Ar fi o fapta nedémna sè abusezu de ea!

Pe buzele Olimpiei se ivi unu surisu.

— Spune-mi, Lazare, — întrebá ea, — vediutu-ai cândva vr'o fapta buna producêndu diece mîi de livre?

— Recunosc, cá nici odata, nici odata.

(Va urmá.)

S A X O N I E

Calindarul septemanei.

Dumin.	4 16	E. 29 d. R. 10 Luca, s. m. m. Varvara
Luni	5 17	c. p. Sava Sfantit., s. m. Anastasiu.
Marti	6 18	s. p. Nicolau de la Mira Licei.
Mercuri	7 19	c. p. Amvroziu, s. m. Antinodor.
Joi	8 20	c. p. Patapiu, s. ap. Cesar.
Vineri	9 21	corc. s. Anne, c. p. Stefan N.
Samb.	10 22	ss. mm. Mina, Ermogen, Eugraf.

CRONIC'A RESBOIULUI.

Ozman pasia.

— Portretulu pe pag. 581. —

Plevna a cadu . . .

Aprope la cinci luni de dila s'a aperatu. Si s'a aperatu cu atãta vijejia, în câtu a atrasu admiratiunea tuturor. Dar în fine totusi a cadu, si astadi pe zidurile ei felfaia stegurile russe si române.

În momintele aceste dara va fi forte potrivitu sê ne ocupãmu putintelu de acelu barbatu, care a condusu aperiarea cu atãta vitejia, în câtu chiar si telegramulu oficialu din Petersburg care anuncia caderea, îlu numesce „vitezulu aperatoru alu Plevnei.“

Facemu acest'a din doue motive. Antãiu, pentru cã sê aducemu virtutii nationale tributulu cuviinciosu.

Si Ozman pasia întru adeveru este vrednicu de acest'a. Elu a fostu la înaltimea misiunii sale. A cadu, dar si-a facutu datori'a.

„Romãni'a Libera“ îlu caracteriseza frumosu prin aceste cuvinte : „Ômenii mari în momente solemne au fostu o adevrata norocire pentru natiuni. Turci'a avu fericirea de a gasi unulu din numerulu acestora. Ozman pasia este genialulu medicu, care a restabilitu ôre-cum puterile fizice ale gârbovului imperiu, si care a reabilitatu faim'a de gloria a iataganului, pusu totu-de-una cu unu fanaticismu barbaru, în serviciulu unor scopuri contrarie civilisatiunii. . . Trebuie sê constatãmu faptulu si sê învetiãmu de la inimicii nostrii, cã staruinti'a este marele secretu alu isbãndelor, si în casulu celu mai putinu favorabilu, alu salvãrii onôrei nationale . . . Turci'a nu va avê îndestui lauri sê încunune pe Ozman pasia . . .“

Cu acestu barbatu s'au luptatu armatele russo-române. E bine, importanti'a unei învingeri atêrna totu-de-una de la valôrea resistintiei. Dar Ozman a fostu unu adevratu erou. Deci a învinge pe unu astfelu de barbatu, este o gloria! . . .

Êta si alu doile motivu pentru care ne ocupãmu acuma de densusu.

Petrecêndu cu palpitãrile ânimei nôstre tôte miscãrile armatei române, si avêndu acuma sê scriemu pe paginile aceste unu succesu mare, la care a contribuitu si ea : nu amu putê sê apretiuimu mai bine importanti'a acelu succesu, decãtu deca vom constatã înalt'a valôre militara a aceluia, în contra caruia s'a raportatu.

Ozman pasia fu nascutu în Amazia, Azi'a mica,

la 1832, din parinti saraci. Studiãndu la Constantinopole, intrã în scôl'a militara de acolo, unde erã primul eminentu. În etate de 18 ani îsi terminã studiile, si la 1853 luã parte în resboiulu de la Crimea. Dupa acelu resboiu fu împartitu în gard'a sultanului, mai apoi participã în resboiulu în contra Cretei, de unde se rentôrse cã colonelu.

Îndeplinindu cu successu felurite însarcinãri, elu înaintã repede, în urma fu numitu comandantu alu Vidinului, si cã atare uvu unu rolu mare în resboiulu din anulu trecut în contra serbilor.

Dar activitatea sa de capetania s'a manifestatu în resboiulu actualu. Dupa ce rusii trecusera Dunarea, elu cu trupele sale esì din Vidin si la 18 iuliu se trase în Balcani la Plevna.

Aice mintea lui agera facu o multime de fortificatiuni, si conduse aperiarea cu o dibacia vrednica de cei mai escelinti strategisti.

Aice îsi eluptã elu renumele

Plevna a cadu . . . Dar numele aperatoru lui ei va traì, dimpreuna cu a nemuritorilor cari au încuprins'o.

Caderea Plevnei.

Faptulu celu mare s'a îndeplinitu. Plevna a capitulatu. Lupt'a a fostu înversunata. Ensusi Ozman pasia a fostu ranitu si-apoi s'a predatu cu tóta ôstea sa fara nici o conditiune.

În momentele când scriemu aceste sîre, n'avemu inca împartesiri positive despre amenuntele acestui evenimentu mare, cãci scirile diuarelor sînt forte contradicãtore.

Totulu ce pãn'acuma s'a constatatu, este, cã Ozman pasia, dupa ce i s'a gatatu totu proviantulu, înca în vinerea trecuta, adeca la 7 dec., a tramisu unu parlamentaru la marele duce Nicolae, spre a începe negotiatiuni de capitulatiune. Marele duce Nicolae inse nu defacu scrisôrea, ci îndreptã pe parlamentaru la comandantulu armatelor russo-române de la Plevna, adeca la principele Carol. Domnitorulu Romãniei primi scrisôrea, inse refusã conditiunile de capitulatiune ale lui Ozman pasia.

În dîu'a urmatóre, în cartirulu generalu de la Bogotu se tinu unu consiliu de resboiu, si a trei'a di deminêti'a începù bombardarea Plevnei, din 500 de tunuri.

Ozman pasia, astfelu strêmtoritu nu numai de fôme, dar si de foculu tunurilor, erupse cu tóta armat'a sa, si înca — spre a mascã principal'a sa esire catra Vidin — de odata în mai multe directiuni. Catra Etropol si catra Opanesiu turcii înaintara pâna 'n redutele russesci, inse de la Muntele Verde Skobelev i respinse cu multa bravura, trupele acestuia urmarindu-i, intrara în Plevna si astfelu de acolo luara între doue focuri pe Ozman, carele între aceste ênsusi ranitu în picioru, s'a predatu.

În acêsta lupta Romãnii avura unu rolu forte importantu. „Polit. Cosp.“ scrie cã la ataculu turcescu a supra redutelor russe de la Gorni-Etropol,

unde regimentele ruse au avutu mari perderi, *turcii numai prin foculu baterielor romane fure scosi din tranchierile deja ocupate.* Era la ataculu de la redut'a Opanesiu, colon'a turcesca în numeru de 7000 ómeni cu multe tunuri, a fostu silita a depune armele înaintea Românilor. *Prinsii turci defilara inca in diu'a aceea înaintea Domnitorului României.*

Lupt'a a duratu de la 8 óre deminétia, pâna la 1 óra la miédiadi. La dóue óre armatele russo-române întrara în Plevna. *Primele trupe cari intrara în Plevna erau prim'a diviziune romana, care si în acésta lupta a fostu mai espusa, càci se aflá in frunte.*

Principele Carol si marele duce Nicolae întrara asemenea în din'a aceea, si dormira acolo. Impertulu a mersu a don'a di deminétia, si a vorbitu si cu Osman, laudându-i viteji'a; si dreptu recunoscintia i-a redatu sabi'a. Principelo Carol asemenea a felicitatu pe Osman pentru aperarea sa plina de bravura.

Numerulu prinsilor nu se scie inca, se crede cá aceia se urca la 40,000, ér alu ramitilor gasiti în Plevna la 20,000. Trofecele câstigate înca nu s'a pututu numerá. Osman pasia este greu ranitu. Imperatulu i-a pusu la dispositiune mediculu seu. Se scie, cá Osman va fi internatu la Susdal, între Moscovi'a si Nisni-Novgorod. Pentru escortarea prinsilor se vor întrebuintia 22,000 de ómeni, între cari vor fi 3000 de Români. *Românii atátu din prinsii, câtu si din trofecele câstigate vor primi a siesea parte.*

Scirea acestei invingeri a facutu sensatiunea cea mai mare în tóta lumea. Imperatulu Alessandru a sarutatu pe principele Carol, pe Todleben si pe Imeritinsky; si a daruitu marelui duce Nicolae ordinulu St. George cl. I, éra lui Todleben acelasi ordinu cl. II. Imperatulu Vilelm a gratulatu indata pe cale telegrafica imperatului Alessandru la acésta invingere stralucita. La Petersburg si în tóta Russi'a s'a facutu mari ovatiuni si iluminatiuni.

La Bucuresci entuziasmulu o fortu mare; sér'a sosi scirea acolo si deja la 9 óre, totu orasiulu s'a iluminatu, indata s'a pornitu unu conductu de faclii, si la palatulu domnescu, la ministerie, înaintea locuintei lui Rosetti, si in mai multe locuri publice, s'au tînutu cuventári însufletite; la 11 óre multîmea entuziasmata se duse la palatulu Cotroceni, sê salute pe Dom'na; palatulu de la Cotroceni érá splendidu iluminata. Camer'a si senatulu au tramisu deputatiuni sê felicite pe Domnulu tierii.

Dar si afara de Russi'a si Români'a a facutu mare sensatiune caderea Plevnei. Boemii din Praga tramisera telegrame de felicitare, si diuarele salutara cu multa bucuria acestu evenimentu. Zagrabia a fostu tóta iluminata, si s'a tînutu unu conductu de faclii; pe unu transparentu s'au pututu ceti aceste cuvinte: „Dupa Plevna érási Siria!“ (Világos.) Apoi urmá unu banchetu. In alte orasie ale Croatiei asemenea s'au facutu ovatiuni pentru învingatori.

CE E NOU?

Dorinti'a orasiului Iasi. Dlu Iacob Negruzzi, facéndu-se interpretulu dorintiei unui mare numeru de cetatieni din Iasi, vine sê revindice în „Timpul“ din Bucuresci, si pentru a dóu'a capitale a României onórea de a posede celu putînu unulu din tunurile cucerite de la turci de catra ostirea româna. Acésta

onóre se datoresce vechei capitale a Moldovei din mai multe motive, si a nume: pentru cá a patr'a diviziune militara, cu comand'a în Iasi, a fostu acelu corpu alu ostirii române, care pân'acum a luat parte la cele mai multe batalii si a cuceritu cele mai multe tunuri de la dusmanu, — si pentru cá regimentulu alu 13-le de dorobanti, regimentu specialu alu judetiului Iasi, a intratu celu d'ântâiu în focu si prin vítéz'a sa purtare a meritatu de a avé stégulu seu decoratu. Loculu celu mai nemeritu pentru asiediarea unei asemenea trofee luate de la turci — scie mai departe dlu Iacob Negruzzi — ar fi negresitu unde s'ar ridicá statu'a lui Stefanu celu Mare; inse fiindu cá lucrarea ridicării acelei statue a trebuitu sê se întrerumpa pâna la revenirea unor timpuri mai linistite, cei mai multi se unescu în parere cá tunulu séu tunurile luate de la turci aru trebui asiediate în piati'a Beilic, unde se gasescu sarcofagulu si bustulu ridicate în memori'a lui Grigorie Alesandru Ghica Voda. A vedé alaturi cu monumentulu unui Domnu românu omoritu de turci, trofee luate de la omoritorii lui, dupa împlinirea întocmai a un'a suta de ani, ar fi totu-de-una o mângaiere si o multiamire pentru poporu.

Dlu Georgiu Baritiu va tîné unu síru de conferintie literare în mai multe orasie locuite de Romani. In aceste conferintie dsa va ceti urmatóarele disertatiuni: 1. Despre dictionarulu si glossarulu societatii academice din Bucuresci, — recenziane; 2. Collectiunea de documente istorice în 7 volume a repausautului Eudocsie Hurmuzache — recenziane; 3. Schitie de monografi'a ilustrei familie Hurmuzache; 4. Dora D'Istria, fragmente biografice si recenziane; 5. Cateshismulu calvinescu din 1658 în biserica românesca, — consideratiuni istorice si filologice. Dlu Baritiu va începe conferintiele sale la Sibiu în 14 l. c., de acolo va merge la Orasthia. Programulu ulterioru nu este înca fic satu. Aflámu înse, cá dorinti'a dsale este sê se se opréscá si la Alba-Julia, apoi la Deva, Aradu, Timisióra si Lugosiu. Credemu cá distinsulu nostru publicistu va fi pretotu-indene bine primitu.

Corpurile legiuitoare ale României s'au intrunitu la 27. nov. Domnitorulu fiindu pe câmpulu bataliei, cuvântulu de tronu s'a cetitu de catra presiedintele consiliului, dlu Jonu Brateanu. Atátu camer'a, câtu si senatulu, au tînutu siedintie de cea mai înnalta importanta, càci in ele s'au desbatutu trecerea Dunarei de armat'a româna. Cu acésta ocaziune opositiunea, in frunte cu marele patriotu principele Dimitrie Ghica, a datu proba de unu adevératu simtiementu nationalu; càci, de si ea nu apróba trecerea Dunării, totuti în considerarea împregiurárilor critice în cari se afla astadi Români'a, s'a abstinutu d'a face opositiune guvernului.

Unu soldatu ranitu din spitalulu Cotroceni, aprópe vindecatu, acceptá cu nerabdare momentulu, spre a se întórce la caminulu seu. A dóu'a di, elu primí o scrisóre de la consórt'a sa, prin care i anuciá, cá li s'a furatu boii din batatura, singur'a lor avere. Acésta scire neasceptata turburá atátu de multu pe bietulu soldatu, în câtu elu caditü la o melancolia profunda. Doctorii se temeau cá elu sê nu si pérdia mintile. Si aci, caritatea nobilelor dame din societatea cea mai alésa a Bucurescilor, cari, cu multa abnegatiune îngrijescu pe ostasii români, raniti in resboiu, scapara pe nenorocitul soldatu, jefuitu de averea sa. Prin concursulu dómnei Elena Otetlesianu, se aduná o su-

ma de 300 lei noi, care, la plecarea se dete ostasiului, spre a-si cumperá alti boi. Onóre dómnelor române! (Press'a.)

Biserica si scóla.

Vicaru generalu alu diecesei Oradea-Mare s'a alesu canoniculu Vasiliu Nistoru, éra economu canoniculu Teodoru Kóvári. In cercurile competente se discuta multu cestiunea, cá cine sè fía viitorulu episcopu în Oradea-mare? Unii sustinu cá de siguru episcopulu din Lugosiu se vai translocá aice, éra altii cá celu din Gherla. Sânt si alte combinatiuni, cáci numerulu aspirantilor — chiamati si nechiamati — e mare. Intr'aceea înca nu este decisu, numi-se-va în curéndu episcopu la Orade, séu lasá-se-va scaunulu în vacantia, spre a se puté regulá unele afaceri.

Mitropolitulu Primatu alu României, — precum cetimu în „Pressa“ — a regulatu în fine definitivu cestiunea relativa la noulu costumulu alu preotilor, dându ordine protoiereilor cá preotii din eparchi'a Pr. S. Sale, sè-si conforme costumulu cu celu aprobatu de Em. Sa, costumulu adoptatu si întrebuintiatu de clerulu românu din Transilvani'a si Bucovin'a.

O româna studenta in medicina. Citimu în „Romanulu“: Avemu placut'a ocaziune a inregistrá o noua proba de aptitudinea ficelur române pentru stintie. D-siór'a Maria V. Cutarida, dupa ce-si terminá studiile în Bucuresci, merse de se inscrise cá auditóre la politechnic'a din Zurrich. Dupa o pregatire de siese luni în acestu institutu, d-siór'a Cutarida depuse esamenle cu multu succesu si fu admisa in facultatea de medicina din acelu orasiu.

Societati si institute.

Societatea „Julia.“ Pré stim. Dle Redactore! Conformu conclusului adusu în siedinti'a din 1 dec. a soc. academice „Julia“, ne luám libertate a ve comunicá, cumca societatea nóstra — pentru ajungerea cu atátu mai sigura a scopului ce si-a prefiptu (de a se cultivá în limb'a materna) si pentru desvoltarea unei activitáti literare mai considerabile între membrii sei: a decisu în siedinti'a susu numita înfiintierea unei foi literare si beletristice, care redigiata de Petru Dulfu cu ajutorulu a doi colaboratori primari, Vincentiu Nicóra si Gavrilu Onisioru, va aparé sub titlulu „Diorile“ in tóta lun'a odata în manuscrisu, cuprindiéndu operatele mai reusíte ale membrilor societáti, cari vor fi recomandate spre acestu scopu de o commissiune censuratóre. Totu in acea siedintia s'a decisu si serbarea preserei anului nou prin unu concertu împreunatu cu dantiu. Din siedinti'a ord. IV a societáti acad. „Julia“ tînutu în Clusiu 1 dec. 1877. Petru Dulfu secretariu. D1. Aur. Isacu, pres.

Societatea Andreiu Siaguna a tinerimei clericale din sibíu, a tînutu în presér'a dílei sântului apostolu Andreiu, la 29 nov. st. v. siedintia publica cu urmátorea programa: 1. „Romanime multu cercata“, pos'i'a de Boiu, melodi'a de Cuntianu, esecutata de chorulu vocalu. 2. „Cuventare ocazionali“, rostita de Stefanu Albu, cl. a. III. 3. „Glasulu unui Românu“, poesi'a de Muresianu, declamata de Ioanu Gavrusiu, cl. a. II. 4. „Lucsulu“, cestiune de controversia între Dionisiu Fagarasianu si Avramu S. Pecurariu, cl. a.

III. 5. 5. „Conjuratiunea tempestátilor“, poesi'a tradusa din limb'a germana, esecutata de chorulu vocalu. 6. „O lacrima pe momentulu marelui Andreiu“, poesi'a de Ioanu S. Punteanu, cl. a. II., declamata de autorulu. 7. „Despre crescerea copiilor“, disertatiune rostita de Avramu Davidu, cl. a. II. 8. „Mihnea si bab'a“, poesi'a de Bolintineanu, declamata de Georgiu Bobesiu, cl. a. I. 9. „Diorile“, poesi'a de Vasilco, esecutata de chorulu vocalu.

Literatura.

O drama noua. Dlu George Sion a scrisu o piesa teatrala întitulata: „La Plevna“, drama în versuri într'unu actu, care s'a si represintatu în teatrulu nationalu din Bucuresci.

Diure noue: „Dorobantiulu“ díuaru politicu, ese în tóte dílele, cu ilustratiuni, la Bucuresci. — „Plevna“, díuaru politicu, in tóte dílele, Bucuresci.

Carti noue: „Planu de învetiaméntu pentru scólele poporale din Ungari'a“ în sensulu art. de lege 38 din 1868, tradusu de Basiliu Petri. Pretiulu, dimpreuna cu tax'a postala, 22 cr. De la 10 unulu rabat.

Musica.

La Tábornsky si Parseh în Budapesta a aparutu: „1-ső magyar ábránd“ de Ábrányi Kornél, fantazi'a a supra unor cântece poporale ungresci. Pretiulu 1 fl. 50 cr.

Suvenirea mortiloru.

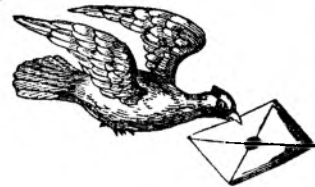
Grigoriu Nistor, parocu în Girisiu, Biharia, a repausatu la 10 dec.

Mihailu Oancea, juristu în Dobritínu, a repausatu în satulu seu natalu, Acium, comit. Arad, in etate de 21 ani.

Mai nou.

Scirile mai noue de pe campulu de resboiu spunu, cá nici acuma dupa caderea Plevnei nu se va face pace, ci resboiulu se va continuá si cu mai multa înversiunare.

Post'a Redactiunii.

Avisu. Anunciám cu bucuria, cá în urmarea înmultirii abonantilor nostri, sântemu în placut'a positiune d'a puté satisfacé o dorintia esprimita din mai multe parti de catra cetitorii nostri, cá adeca sè scótemu „Familia“ mai adese ori. Astfelu dara avisám pe toti amicii foi nóstre, cá de la anulu nou „Familia“ va esí de dóue ori pe septemána: pretiulu de prenumeratiune înse va remané totu celu de pân'acuma. Mai pe largu în nr. viitoru.

Esemplare complete nu mai avemu. Cei ce s'au abonatu în septemán'a din urma s'au notatu de la 1 dec.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tieriei nr. 39.